

خود می‌تواند گره‌های کوری که در زندگی انسان وجود دارد را باز و او را در کشف حقیقت یاری کند. بسیار اتفاق افتاده که انسان پس از مشورت و تفکر باز در انتخاب یکی از دو راه، مردد باشد و به طور قطع و یقین نتواند گزینه‌ای را انتخاب کند که در این صورت رجوع به قرآن کریم و خیرطلبی از آن می‌تواند راهگشا و آرامش‌بخش باشد.

دیدگاه‌ها درباره استخاره

در باب استخاره سه دیدگاه اساسی وجود دارد؛

دیدگاه نخست دیدگاه افراطی است و این دیدگاه از آن کسانی است که با عقل و تعقل از سر خصومت در آمده و در هر کار جزئی را با تفأل و

مقدمه

استخاره، یکی از راهکارهای دینی جهت تشخیص مصلحت امور در موارد خاص است که امروزه کاربرد زیادی پیدا کرده و همواره بین مؤمنین و مؤمنات مورد استفاده است؛ کاربرد زیاد استخاره در جامعه موجب توجه مبلغان گرامی به آن می‌شود و لازم و ضروری است نگاهی دقیق به آن داشته باشیم.

در اعتقادات اسلامی، استخاره یکی از عواملی است که در تصمیم‌سازی خردمندانه دخیل است و در کنار آن عوامل دیگری مانند «تعقل» و «مشورت» نیز ذکر شده که انسان را در مسیر حقیقت‌یابی و شفاف‌اندیشی مدد و یاری می‌رسانند.

هر کدام از این عوامل در جای

استخاره انجام می‌دهند. معتقدان به این اندیشه از اشارات صریح قرآن کریم و روایات اهل بیت علیهم‌السلام به موضوع تفکر و تعقل و مشورت غافل شده‌اند.

دیدگاه دوم دیدگاهی تفریطی است که در مقابل دیدگاه اول قرار دارد و معتقد است به کلی نباید از استخاره بهره برد، چرا که فرد استخاره کننده از توانهایی که خداوند به انسان عطا کرده بی اطلاع است. در پاسخ به این نظریه نیز باید گفت استخاره‌ای که مورد تایید دین مبین اسلام است آن استخاره‌ای است که پس از مشورت و تفکر انجام شود و این به معنای نادیده گرفتن توانایی‌های انسان نیست.

دیدگاه سوم دیدگاهی معتدل است که استخاره را یکی از عوامل کشف حقیقت پس از تفکر، تعقل و مشورت با دیگران می‌داند؛ از نظر این دیدگاه اگر تمامی این شرایط استخاره رعایت شود و انسان بدانند چه زمانی و در چه صورتی می‌تواند استخاره کند، هیچ مانع و محذوری در این راه برایش وجود ندارد.

علامه طباطبایی رحمته‌الله در این باره

می‌نویسد:

«حقیقت امر این است که انسان

وقتی بخواهد دست به کاری بزند ناچار است زیر و روی آن را بررسی نماید و تا آنجا که می‌تواند فکر خود را به کار اندازد و چنانچه از این راه نتوانست صلاح خود را تشخیص دهد، باید از دیگران مشورت و کمک فکری بگیرد... و اگر از این راه هم چیزی دستگیرش نشد، چاره‌ای ندارد که به خدای خود متوسل شده، خیر خود را از او بخواهد که این همان استخاره است.»^۱

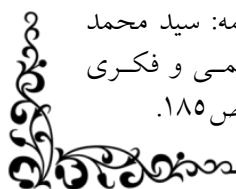
حال با توجه به مقدمه‌ای که ذکر شد، بایستی ابتدا توجه و تأکید دین مبین اسلام بر استخاره را بررسی کرد و سپس نگاه آموزه‌های دینی به استخاره را مورد توجه قرار داد.

اسلام، دین تعقل

در قرآن کریم به عنوان اصلی‌ترین متن دینی آسمانی غیر تحریف شده و کلام خداوند، سخت بر عقل‌گرایی و اینکه در کارها و تصمیمها از این موهبت الهی، و حجّت درونی بهره گیرید، توصیه شده است.

همچنین بیش از هزار بار کلمه «علم» و مشتقات آن که نشانه باروری

۱. المیزان، علامه طباطبائی، ترجمه: سید محمد باقر موسوی همدانی، بنیاد علمی و فکری طباطبائی، تهران، ۱۳۶۷ش، ج ۶، ص ۱۸۵.

اندیشه و عقل است، تکرار شده و افزون بر این ۱۷ آیه به طور صریح انسان را دعوت به تفکر نموده، بیش از ۱۰ آیه با کلمه «انظروا»^۱، شروع شده و بیش از پنجاه مورد کلمه «عقل» و مشتقات آن به کار رفته است و در چهار آیه نیز قاطعانه به تدبّر در قرآن و کارها دستور داده شده است. و همچنین از کلمه فقه و تفقه و امثال آن استفاده شده است.^۲

به عنوان نمونه، در قرآن کریم می‌خوانیم: «وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ»^۳؛ «و گفتند: اگر ما گوش شنوا داشتیم یا تعقل می‌کردیم، در میان دوزخیان نبودیم.» حضرت علی علیه السلام فرمود: «الْعَقْلُ مُصْلِحُ كُلِّ أَمْرٍ»^۴ (به کار بستن) عقل، اصلاح کننده تمام کارهاست.»

یعنی با عقل و تعقل است که کارها اصلاح و درست انجام می‌گیرد، و برای انجام هر کاری وظیفه داریم از

عقل بهره بگیریم. و همچنین فرمود: «الْعَقْلُ دَلِيلُ الْمُؤْمِنِ»^۵ (به کار بستن) عقل، راهنمای مؤمن است. و روایات بی‌شمار دیگر، که نشان می‌دهد برای انجام هر کاری موظف هستیم از عقل، به عنوان حجت باطنی و از شرع به عنوان حجت ظاهری بهره بگیریم و کارها را با این دو تطبیق دهیم؛ اگر شرع و عقل انجام کاری را تأیید نمودند، جای هیچ استخاره‌ای نیست و چنان‌که این دو کاری را منع نمودند، برای انجام آن استخاره معنی ندارد.

در کنار تعقل، قرآن به مشورت و استفاده از عقل و فکر دیگران توصیه می‌کند و می‌فرماید: «فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا»^۶؛ «و اگر آن دو، با رضایت یکدیگر و مشورت بخواهند (کودک را زودتر) از شیر بازگیرند، گناهی نیست...». حتی در مسئله از شیر گرفتن کودک باید مشورت نمود و هرگز با استخاره نمی‌توان وضعیت شیردادن بچّه را

۱. نحل / ۴۴؛ آل عمران / ۱۹۱؛ و نحل / ۶۹.
 ۲. ر، ک: المعجم المفهرس، محمد فؤاد عبد الباقي، دارالحدیث، القاهرة.
 ۳. الملک / ۱۰.
 ۴. غرر الحکم، عبد الواحد آمدی، دفتر تبلیغات اسلامی، قم، اول، ۱۳۶۶ ش، شماره ۴۰۴.

۵. الکافی، محمد بن یعقوب الكلینی، دار صعب و دارالتعارف، بیروت، چهارم، ۱۴۰۱ ق، ج ۱، ص ۲۵، ح ۲۶.
 ۶. بقره / ۲۳۳.

مشخص کرد.

و در جای دیگر رسماً به عقل کُل؛ یعنی رسول خدا ﷺ دستور می‌دهد: ﴿وَ شَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ﴾^۱ «و در کارها با آنان مشورت کن؛ اما هنگامی که تصمیم گرفتی، پس بر خدا توکل کن!»

و در سوره شوری فرمود: ﴿وَ الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ﴾^۲ «و کسانی که چون [ندای]

پروردگارشان را پاسخ [مثبت] داده و نماز برپا کردند و کارشان در میانشان مشورت است و از آنچه روزیشان داده‌ایم، انفاق می‌کنند.»

این سه آیه دستور می‌دهند که در کارهای خانوادگی، اجتماعی و... که خدا و رسول او حکم آن را صریح بیان نکرده‌اند، مشورت کنید و از عقل دیگران استفاده نمایید.

توصیه به تعقل و مشورت در روایات

در روایات اسلامی نیز به صورت گسترده و وسیع دستور به مشورت و استفاده از عقل دیگران وجود دارد.

۱. آل عمران / ۱۵۹.

۲. شوری / ۳۸.

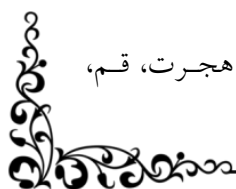
امام علی علیه السلام فرمود: «أَفْضَلُ النَّاسِ رَأْيًا مَنْ لَا يَسْتَعْنِي عَنْ رَأْيِ مُشِيرٍ»^۳ برترین مردم در نظر دادن کسی است که از دیدگاه مشورت دهنده خود را بی‌نیاز نداند. و گویا بر عاقل لازم است که مشورت کند، لذا آن حضرت در جای دیگری فرمود: «حَقُّ عَلَى الْعَاقِلِ أَنْ يُضِيفَ إِلَى رَأْيِهِ»^۴ بر عاقل حق (و ثابت) است که به علم و نظرش (از طریق مشاوره) بیفزاید.

تعقل و مشورت پشتوانه بسیار محکمی است برای تصمیم‌گیری در کارها؛ امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمود: «لَا ظَهِيرَ كَالْمُشَاوِرَةِ»^۵ پشتوانه (محکمی) همچون مشاوره [با دیگران] وجود ندارد. از مهم بودن مشورت حکایت می‌کند؛ چون فهمیدن حقیقت و واقعیت یک مطلب، به اطلاعات زیادی نیاز دارد و یک فرد - هر چند عالم باشد - نمی‌تواند به تمام ابعاد یک مطلب احاطه علمی داشته باشد، مخصوصاً در

۳. غرر الحکم و دررالکلم، ص ۴۴۱، شماره ۱۰۰۴۸.

۴. همان، ص ۶۴، شماره ۸۲۸؛ و ص ۵۵، شماره ۴۹۶.

۵. نهج البلاغه، سید رضی، نشر هجرت، قم، ۱۴۰۹ ق، حکمت ۲۱۱ و ۵۴.

زمان ما که زندگی و کارها پیچیده‌تر و علوم نیز تخصصی شده، لازم است در هر کاری با متخصصین و اهل فن آن کار مشورت شود، و نوعاً چون نظر مشورت‌دهندگان خالی از غرض ورزی و تمایلات شخصی به یک جانب قضیه است، می‌تواند مفید و مثمر ثمر باشد.

امام علی علیه السلام فرمود: «إِنَّمَا حُضِرَ عَلَى الْمَشَاوِرَةِ لِأَنَّ رَأْيَ الْمُسْتَشِيرِ صِرْفٌ وَرَأْيُ الْمُسْتَشِيرِ مَشُوبٌ بِالْهَوَى؛^۱ به این دلیل بر مشورت نمودن تشویق شده است؛ چون رأی مشاور خالص (و به دور از تمایلات و یک جانبه‌نگری) است؛ ولی نظر مشورت‌خواه همراه با خواسته‌ها (و تمایلات) شخصی است.»

آیا با این همه دستورات صریح به تعقل و تفکر در کارها و همین‌طور استفاده از مشورت و نظر متخصصان، باز جا دارد انسان در هر کاری دست به استخاره بزند و عقل خویش و دستورات شرع و نظر متخصصان را کنار بزند؟!!

استخاره در روایات

در منابع دینی استخاره به معنای آمده است که کاملاً با استخاره به معنای

۱. در خواست خیر از خدا نمودن

حضرت صادق علیه السلام «صَلِّ رُكْعَتَيْنِ وَاسْتَخِرِ اللَّهَ فَوَ اللَّهُ مَا اسْتَخَارَ اللَّهَ مُسْلِمٌ إِلَّا خَارَ لَهُ الْبَيْتَةُ»^۲ دو رکعت نماز بخوان و از خدا خیر بخواه، پس به خدا سوگند هیچ مسلمانی استخاره نکرد، جز آنکه قطعاً خدا خیر را برایش پیش خواهد آورد.»

این معنا قطعاً با معنای استخاره در نظر برخی از افراد سازگار نیست.

۲. الهام بر قلب

استخاره گاهی در روایات به معنای الهام در قلب آمده است.

حضرت رضا علیه السلام فرمود: بعد از خواندن دو رکعت نماز، «اسْتَخِرِ اللَّهَ مِائَةَ مَرَّةٍ ثُمَّ أَنْظِرْ أَيُّ شَيْءٍ يَقَعُ فِي قَلْبِكَ فَأَعْمَلْ بِهِ»^۳ صد بار از خداوند طلب خیر کن، پس آنچه به دلت افتاد انجام بده.»

۲. التهذیب، شیخ طوسی، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ اول، ۱۳۶۵ ش، ج ۳، ص ۱۸۰، باب ۱۶، باب صلاة؛ کافی محمد بن یعقوب کلینی، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ سوم، ۱۳۶۵ ش، ج ۳، ص ۴۷۰.
۳. بحار الانوار، جلد ۸۸، ص ۲۸۰؛ التهذیب، ج ۳، ص ۳۱۱، باب ۳۱.

۱. غرر الحکم و دررالکلم، شماره ۳۹۰۸.

این معنا نیز با استخاره مرسوم در

برخی جوامع همخوانی ندارد.

۳. استخاره به معنای قرعه زدن

بر شش قطعه کاغذ دعای

مخصوص نوشته شده بر سه تا، جمله

«فَعَلْ» (انجام بده) و بر سه تای دیگر

جمله «لَا تَفْعَلْ» (انجام نده) نوشته

می شود. آنگاه کاغذها را مخلوط نموده

تا پنج تا یکی یکی بردارد، اگر سه برگ

پشت سر هم «فَعَلْ» بود انجام بده و

اگر «لَا تَفْعَلْ» بود انجام نده، و اگر

مخلوط در آمد، یکی «فَعَلْ» و دیگری

«لَا تَفْعَلْ» از بین پنج تا هر کدام اکثریت

داشت. به همان عمل کن ششمی را رها

کن^۱

البته به صورت دو رقععه هم نقل

شده است که برای کسب اطلاع بیش تر

به منابع آن رجوع شود.^۲

این معنی نیز در واقع قرعه زدن

است که با استخاره مرسوم تفاوت دارد.

۴. استخاره با قرآن

استخاره با قرآن به دو نحو آمده

۱. تفصیل این روایت در منابع ذیل آمده است:

الکافی، ج ۳، ص ۴۷۰؛ التهذیب، ج ۳، ص ۱۸۱؛

وسائل شیعیه، حر عاملی، موسسه آل البیت، قم،

چاپ اول، ۱۴۰۹ ق، ج ۸، ص ۶۸ و بحارالانوار،

ج ۸۸، ص ۲۳۰.

۲. بحارالانوار، ج ۸۸، ص ۲۳۹.

است:

یک: بعد از نماز به اول چیزی که

از قرآن می بینی عمل کن.

از حضرت صادق علیه السلام درباره

استخاره سؤال شد حضرت فرمود:

«أَنْظُرُ إِذَا قُمْتُ إِلَى الصَّلَاةِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ

أُبْعِدُ مَا يَكُونُ مِنَ الْإِنْسَانِ إِذَا قَامَ إِلَى

الصَّلَاةِ فَأَنْظُرُ إِلَى شَيْءٍ يَقَعُ فِي قَلْبِكَ

فَخُذْ بِهِ وَافْتَحِ الْمُصْحَفَ فَأَنْظُرْ إِلَى

أَوَّلِ مَا تَرَى فِيهِ فَخُذْ بِهِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ^۳؛

وقتی برای نماز برخواستی، نظر کن؛

زیرا دورترین احوال شیطان نسبت به

انسان زمانی است که به نماز می ایستد

پس بین چه چیزی به دلت می افتد،

همان را پی گیری کن و بگشا مصحف

(و قرآن) را پس نظر کن به سوی اول

چیزی که می بینی در مصحف رو به آن

عمل کن انشاءالله» در این روایت هم به

استخاره قلبی اشاره شده است و هم به

استخاره قرآنی.

دو: سه مرتبه سوره اخلاص

خوانده شود آنگاه سه مرتبه صلوات و

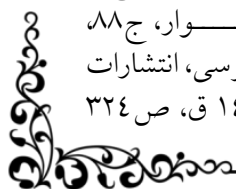
بعد بگوید: «اللَّهُمَّ إِنِّي تَفَأَلْتُ بِكِتَابِكَ وَ

۳. التهذیب، ج ۳، ص ۳۱؛ وسائل شیعیه، ج ۶،

ص ۲۳۳؛ ج ۸، ص ۷۸؛ بحارالانوار، ج ۸۸،

ص ۲۴۳؛ مکارم الاخلاق، حسن طبرسی، انتشارات

شریف رضی، قم، چاپ اول، ۱۴۱۲ ق، ص ۳۲۴

تَوَكَّلْتُ عَلَيْكَ يَا رَبِّي مِنْ كِتَابِكَ مَا هُوَ
الْمَكْتُومُ مِنْ سِرِّكَ الْمَكْنُونِ فِي غَيْبِكَ؛
سپس قرآن را بگشا و عمل کن به آنچه
در سطر اول صفحه دست راست ظاهر
می شود....»^۱

این دو روش هر چند استخاره با
قرآن را تعلیم می دهد، ولی ظاهر آن این
است که هر شخص برای خودش این
عمل را انجام دهد! حال سؤال این است
که آیا برای دیگران هم می توان چنین
استخاره گرفت؟ از ظاهر آن استفاده
نمی شود، مگر گفته شود سیره علما
مؤید این امر است که برای دیگران هم
می شود چنین استخاره گرفت، ولی باید
توجه داشت که قطعاً چنین استخاره‌ای
شرط و شروطی دارد که به آن اشاره
می شود.

هشدار به استخاره‌گیرندگان

علما و واعظان و برخی دفاتری که
مرتب استخاره می گیرند، بایستی
مواظب باشند که با استخاره، خدای
نکرده و ناخواسته حرام قطعی الهی را

حلال نکنند؛ چون فراوان دیده شده (و
بعداً نمونه‌هایی ارائه می شود) که فردی
برای کار حرام استخاره گرفته و طبق
استخاره عمل کرده است، مثل سقط
جنین، ارتباط با نامحرم و... امروزه در
برخی مجالس مداحی نیز شنیده می شود
که می خوانند: «استخاره کردم، امشب، تا
دوباره می بنوشم، آیه‌های کوثر آمد...» و
مواظب باشیم با استخاره ناخواسته
زندگیها را از هم نپاشیم؛ چرا که برخی
با کم‌ترین اختلاف در زندگی خانوادگی
و تصمیم به طلاق، دست به دامان
استخاره شده‌اند و با خوب آمدن
استخاره!! زندگی شان از هم پاشیده و یا
همسری برای آینده زندگی خود
استخاره گرفته و با بد آمدن، زندگی
آینده‌اش دچار نگرانی شده و سرانجام
درخواست طلاق نموده است!

مواظب باشیم با عدم اطلاع از
مورد استخاره و شرایط آن نگرانی مردم
را تشدید نکنیم و آتش اختلاف
خانواده‌ها را شعله‌ور نکنیم، لذا لازم و
ضروری است که بدون پرسیدن از
شخص و اینکه در این مورد جای
استخاره هست یا نه، دست به استخاره
نزنیم و شدیداً مواظب باشیم با استخاره

۱. بحارالانوار، ج ۸۸، ص ۲۴۰؛ مستدرک الوسائل،
میرزا حسین نوری، مؤسسه آل البيت (ع)، قم،
چاپ اول، ۱۴۰۸ ق، ج ۴، ص ۳۰۴، فتح الابواب،
سید ابن طاووس، مؤسسه آل البيت (ع)، قم،
چاپ اول، ۱۴۰۹ق، ص ۱۵۶.

سرنوشت زندگی آینده شما و یا قبولی دانشگاه شما، و یا پیداشدن گمشده شما و... چه می شود؟ تا اگر خلاف آن پیش آمد، به کل نظام روحانیت و مراجع عظام بدبین شوند.

موارد استخاره

حال این پرسش مطرح می شود که کجا و چه زمانی باید استخاره گرفت؟ بعداً اشاره می شود که در کار حرام و واجب، غیب گویی، و خبر از آینده و... جای استخاره نیست، استخاره فقط برای مواردی است که انسان بین دوراهی قرار دارد و در انتخاب یکی از دو مورد و یا چند مورد، تحیر داشته باشد، برای اینکه از نگرانی خارج شود و هر دو طرف را از دست ندهد، استخاره کند. در واقع حکم استخاره مانند اصول عملیه است که با عدم دسترسی به احکام واقعی و یا ادله معتبره از اصول عملیه همچون براءت، اشتغال، تخییر و احتیاط استفاده می کنیم که در عمل متحیر نباشیم.

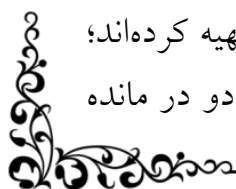
گویند: شخصی در یک شب همزمان دو جا برای صرف غذا دعوت شده بود و می دانست که هر دو جا بهترین و لذیذترین غذا را تهیه کرده اند؛ ولی در انتخاب یکی از آن دو در مانده

مردم را به خدا، قرآن و مقدمات بدبین نکنیم و به مردم اعلام کنیم که ما هیچ نمایندگی ای از طرف خدا نداریم که صریح اعلام کنیم: فلان کار حتماً خوب است و یا فلان کار بد است، پس به آنها بگوییم که ما علم غیب نداریم و موارد صحیح استخاره را برای آنها توضیح دهیم.

هشدار به استخاره خواهان

باید مردم نیز بیدار شوند که در هر کاری جای استخاره نیست و هر کسی هم صلاحیت گرفتن استخاره را ندارد. هر کس بیرش خرقة اویس قرنی نیست هر شیشه گل رنگ عقیق یمنی نیست و آنهایی که صلاحیت دارند نیز هیچ گاه از سوی خداوند متعال نمایندگی ندارند که بگویند: خدا فرموده این کار قطعاً خوب است و نتیجه دارد و این کار حتماً بد است و نتیجه ندارد؛ بلکه فقط نظر شخصی و برداشت فردی آنها از آیات قرآن است و ربطی به خدا و قرآن ندارد تا اگر نتیجه عکس شد، بدبینی به خدا و قرآن ایجاد نشود.

و همین طور، مؤمنین و مؤمنات باید بدانند که هیچ استخاره کننده ای علم غیب ندارد و از آینده با خبر نیست که با صراحت و روشنی اعلام دارد

چند مورد خواستگاری رفته و بعد از تحقیق کامل به نتیجه همسانی رسیده است و مشورت نیز برای یکی از دو یا چند مورد امتیازی نیافته است و یا امتیازات آنان همسان است. جا دارد که استخاره شود و تکلیف وی مشخص گردد.

۳. همین طور اگر دو یا چند مورد کاری پیشنهاد شده است و تحقیق، تعقل و مشورت برتری و ترجیح یکی از دو مورد را اعلان نکرده است. برای رفع تحیر، استخاره مناسب است. بلی، ممکن است انسان درباره کارهای مهم، دلهره‌هایی داشته باشد، مثلاً یک مورد خواستگار و یا همسر خوبی وجود دارد، تحقیق و مشورت کاملاً مثبت است، با این حال دلهره دارد؛ ممکن است بگوییم برای تصمیم نهایی استخاره گرفته شود.

این مثالها را به موارد مشابه نیز می‌توان سرايت داد. مثل انتخاب یکی از دو رشته تحقیقی، انتخاب یکی از دو استاد، خرید یکی از دو منزل یا ماشین و... که شرایط همسانی دارند.

استخاره غیر مجاز

از بیان موارد فوق اجمالاً به دست

بود آن قدر در حال تحیر ماند که ناگهان متوجه شد وقت غذای هر دو جا گذشته و تمام شده است. استخاره برای این است که در چنین مواردی هر دو جا را از دست ندهیم. به این مثالها توجه شود:

۱. شخصی همزمان در امتحان ورودی دانشگاه و حوزه علمیه قبول شده است، استعداد و عقل خود را به کار بسته و از مشورت دیگران نیز استفاده کرده است. مشاوران هر دو مورد را تأیید کرده‌اند و امتیازی برای یکی از آن دو بیان نکرده‌اند. برای اینکه هر دو مورد را از دست ندهد و از حالت تحیر خارج شود، جا دارد برای تعیین یکی از آن دو مورد استخاره بگیرد.

۲. خانمی دو نفر خواستگار دارد و در مورد هر دو نفر تحقیق کامل نموده است. نتیجه تحقیق هر دو مثبت بوده و برای هیچ کدام امتیاز و برتری پیدا نکرده است. تعقل و مشورت نیز یکی از آن دو را برتری نداده است. اینجا برای رفع تحیر به استخاره پناه می‌برد و یکی از دو مورد را انتخاب می‌کند، و همین طور اگر مردی و یا پسری دو یا

آن شائبه گناه باشد، حرام است؛ ولی برخی افراد از روی بی‌اطلاعی و کم‌اعتقادی در صددند تا با استخاره این حرام را برای خود حلال کنند!

۳. استخاره برای معامله یا

مسافرت حرام: یکی دیگر از مواردی که در آن استخاره ممنوع است، استخاره برای معاملات حرام یا مسافرت‌های حرام است؛ در اینگونه موارد، حرمت فعل مورد استخاره، مانع گرفتن استخاره می‌شود.

پس بایستی مواظب بود که بدون توجه و ناخواسته، با یک استخاره جامعه و جوانان را به تباهی نکشانیم. همین طور است کسی که به قصد کار خلاف عفت و انجام فحشا به کشورهای اروپایی و غیر مسلمان سفر می‌کند، و با استخاره می‌خواهد مجوز این کار را بگیرد.

ب) استخاره برای ترک کار واجب

کار واجب مثل نماز، روزه، حج، پرداخت نفقه عیال و ... باید انجام گیرد. و کسی حق ندارد برای ترک این واجبات به استخاره متوسل شود. گاهی افراد برای گرفتن روزه و اینکه ضرر دارد یا ندارد، به استخاره متوسل می‌شوند، چنین استخاره‌ای خلاف

آمد که در مواردی استخاره جایز نیست و مورد ندارد. اکنون به نمونه‌هایی اشاره می‌شود:

الف) استخاره برای کار حرام

اموری در شرع حرام قطعی است و به هیچ وجه با استخاره حلال نمی‌شود و کسانی که استخاره می‌گیرند، مواظب باشند که با استخاره ناخواسته، حرام قطعی را حلال نکنند. برخی از این موارد عبارتند از:

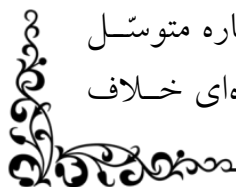
۱. سقط جنین: سقط جنین حرام

است و حتی اگر با اجازه شوهر باشد، مجوزی برای انجام آن وجود ندارد (البته مواردی که استثنا شده خارج از بحث است) حال اگر فردی به نیت سقط جنین استخاره کند، استخاره او صحیح نیست.

۲. استخاره برای ارتباط با

نامحرم: جای انکار نیست که امروزه جمعی از جوانان به دلیل ضعف در مبانی اعتقادی به سمت ارتباط با نامحرم روی آورده‌اند و در این راه دست به دامن استخاره می‌شوند. در حالی که در این مورد نیز مانند سقط جنین جای استخاره گرفتن نیست.

طبق فتوای تمام علما و مراجع عظام، هرگونه ارتباط با نامحرم که در

دستورات و قواعد شرعی است.

ج) استخاره برای قطع رابطه با ارحام

گاهی بعضی برای راحت کردن وجدان خویش از اینکه با والدین یا دیگر ارحام خویش قطع رابطه کنند، از استخاره استفاده می‌کنند و اگر استخاره خوب آمد، سالها یک گناه قطعی کبیره را مرتکب می‌شوند که این رویه صحیح نیست.

د) داوری در مورد افراد

گاهی دیده شده که فردی برای قضاوت در مورد دیگران (که آیا انسان خوبی است یا نه؟) دست به دامان استخاره شده و حال که این مورد از موارد غیر صحیح است؛ چرا که دین مبین اسلام راه‌های صحیح زیادی برای قضاوت و داوری در مورد دیگران گذاشته است.

هـ) استخاره برای طلاق

کانون خانواده در اسلام از ارزش بسیار بالایی برخوردار است به طوری که تا حد امکان نباید صیغه طلاق اجرا شود لذا قرآن کریم امر می‌کند که با مشورت خانوادگی مشکلات را حل کنید، و آنجایی هم که روا شمرده شده، به عنوان «مبغوض‌ترین»^۱ حلال نام برده

۱. حضرت صادق علیه السلام فرمود: «وَمَا مِنْ شَيْءٍ أُبْغِضَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنَ الطَّلَاقِ». الکافی،

شده است و اینکه با طلاق عرش الهی^۲ به لرزه می‌افتد، لذا باید کسانی را که برای طلاق درخواست استخاره دارند، به مشاوره ارجاع دهیم؛ زیرا ممکن است مشکلاتی در زندگی داشته باشند که با مشورت قابل حل باشد و موارد فراوان دیده شده که پس از مشاوره، مشکل حل شده و زندگی به خوبی ادامه یافته است.

و) غیب‌گویی و آینده‌نگری

موارد عدیده‌ای مشاهده شده که فردی برای اطلاع از آینده، طلب استخاره می‌کند، به طور مثال می‌خواهد بداند دانشگاه قبول می‌شود یا نه؟ و یا فلان دختر و یا پسر همسر او می‌شود یا نه؟ فلان گمشده‌اش پیدا می‌شود یا نه؟ همسرم در آینده من را طلاق می‌دهد یا نه؟ و... برخی افراد بدون پرسش و بررسی، چنین استخاره‌هایی را می‌گیرند، و حال که اگر خلاف آن واقع شد، افراد به قرآن و مقدمات بدبین می‌شوند و می‌پرسند: چرا قرآن کریم

ج ۶، ص ۵۴ و ص ۵۵، ح ۴.

۲. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «تَزَوَّجُوا وَلَا تَطْلُقُوا فَإِنَّ الطَّلَاقَ يَهْتَرُ مِنْهُ الْعَرْشُ»؛ کنز العمال، علی متقی هندی، مکتبه التراث الاسلامی، بیروت، الطبعة الاولى، ۱۳۹۷ ق، ج ۹، ص ۶۶۱، ح ۲۷۸۷۴.

افراد به شدت منزوی و بریده از جامعه و فامیل هستند، به خاطر همین استخاره‌هایی است که می‌گیرند چرا که هم موجب برهم ریختن شرایط عادی زندگی می‌شوند و هم دیگران را به زحمت و رنج می‌اندازند.

سخن پایانی

در پایان باید گفت از نگاه دین و آموزه‌های دینی، استخاره یکی از عوامل کشف حقیقت (بعد از تعقل و مشورت) است و در مواردی که منعی از جانب عقل و شرع وجود ندارد، استفاده جایز است؛ لکن باید توجه داشت افراط و تفریط در هر کاری صحیح و معقول نیست و در استخاره هم باید حد اعتدال رعایت شود.

ذکر این نکته نیز ضروری است که در استخاره گاهی استحباب در ترک آن است؛ هرچند منعی بر آن نباشد؛ مانند استخاره برای رفتن به خواستگاری، استخاره به نیابت از دیگران، استخاره مرتبه دوم و سوم و....

خلاف واقع را گفت که من دانشگاه قبول می‌شوم و حال که نشدم؟ و یا گفت گمشده‌ام پیدا می‌شود، و نشد؟ و... .

ز) مواردی که عقل حکم روشنی دارد

در مواردی که عقل و شرع حکم روشن و واضحی دارد، استخاره گرفتن صحیح نیست؛ به طور مثال شخصی آب کشاورزی را تا نزدیک مزرعه خویش می‌برد، بعد استخاره می‌گرفت که زمین را آبیاری بکند یا نه؟ توجه نداشت که مزرعه از بی‌آبی در معرض از بین رفتن است؛ اگر استخاره‌اش بد می‌آمد، مزرعه را آبیاری نمی‌کرد! آموزه‌های دینی چنین استخاره‌ای را نمی‌پسندد؟ متأسفانه شبیه این موارد را فراوان داریم؛ یکی از ارحام جلسه گرفته و دعوت نموده که رفتن به آنجا هم صله ارحام است و هم اجابت دعوت مؤمن. با این حال جمعی با استخاره تعیین تکلیف می‌کنند و ...

ح) استخاره برای هر کاری

عده‌ای برای هر کاری استخاره می‌گیرند و شرع و عقل و مشورت را کاملاً کنار گذاشته‌اند و برای جزیی‌ترین کاری، استخاره می‌گیرند.

اگر دیده می‌شود برخی از این گونه

